

Raad van Kerken in Nederland

Jaarverslag 2023

Jaarverslag Raad van Kerken 2023

Algemeen

Ook in 2023 was de Raad in staat tal van activiteiten te organiseren of te ondersteunen in lijn van het beleidsplan 2021 – 2025. In veel gevallen zocht de Raad daarbij samenwerking met een of meerdere lidkerken of christelijke organisaties.

Dat neemt niet weg dat de werkdruk hoog blijft en, door de kleine personele omvang van de bureau-organisatie (1,5 fte), ook kwetsbaar. Het verdient aanbeveling tijdens de heidagen die gepland staan voor het najaar van 2024 nader te bezien welke onderwerpen en activiteiten men tot de kern van het werk van de Raad vindt behoren en welke eventueel door andere kerkelijke organisaties geadresseerd en/of uitgevoerd kunnen worden.

Activiteiten chronologisch

Week van Gebed

Het thema van de jaarlijkse Week van gebed voor eenheid luidde 'Doe goed, zoek recht', aangereikt door de kerken uit de Amerikaanse staat Minnesota. Het materiaal ging nader in op de verdeeldheid die veroorzaakt wordt door ongelijkheid en racisme. In Nederland sloot SKIN (Samen Kerk in Nederland) aan als nieuwe partner in het

samenwerkingsverband tussen de Raad en MissieNederland. Hiermee kon de Raad een belangrijk beleidsvoornemen realiseren en kon het materiaal ook toegesneden worden op de context van de vele migrantenkerken in Nederland.

Aan de Week van gebed ging in het najaar van 2022 een online webinar vooraf, die lokale geloofsgemeenschappen de gelegenheid bood zich inhoudelijk te oriënteren op het thema en de uitwerking van het materiaal.

In Vrijheid Verbonden

Op 16 januari vond de [jaarlijkse bijeenkomst](#) plaats van In Vrijheid Verbonden, het interreligieuze platform waarin zes religies en levensbeschouwingen zich sterk maken voor een goede samenleving en democratie. Ruim honderd belangstellenden luisterden in TivoliVredenburg naar een lezing van schrijfster Eva Rovers met als titel 'Koester de toekomst. Een zinvol leven vandaag, dankzij de generaties van morgen'. Tijdens de bijeenkomst werd de [bundel](#) gepresenteerd waarin de zes tradities elk hun visie op duurzaam leven beschrijven. Van de kant van de Raad kreeg daarin zowel de [visienota 'Naar een duurzame toekomst'](#) een plek, als een artikel van leden van de werkgroep Theologie, kerk en duurzaamheid.

Armoede-onderzoek

Eens in de drie jaar voeren samenwerkende kerken een [landelijk onderzoek naar armoede](#) uit. Doel van dit onderzoek is om aan overheid en samenleving te laten zien wat er op het kerkelijk erf aan zorg voor de onderkant van de samenleving gebeurt. Op 30 januari nam Carola Schouten, minister voor Armoedebeleid, Participatie en Pensioenen, tijdens een landelijke conferentie het rapport 'Armoedeonderzoek 2020-2022' in ontvangst. Kerk in Actie voerde het onderzoek uit, met ondersteuning vanuit de Raad. Ds. De Reuver, scriba van de Protestantse Kerk in Nederland en mgr. De Korte, bisschop van 's Hertogenbosch gaven een reactie op de uitkomsten van het onderzoek.

Ophef rond reisverslag

Als vervolg op het bezoek van een groep Palestijnse christenen aan de Raad in het najaar van 2019, bracht een kleine delegatie van de Raad van 14 tot en met 21 november 2022 een tegenbezoek. De reis stond in het teken van het motto van de Wereldraad 'to come and see'. Er vonden ontmoetingen plaats met kerkelijk leiders en met diverse organisaties die zich inzetten voor vrede en recht. Van deze reis verschenen [impressies](#) van de hand van de delegatielieden. Gebundeld met de bevindingen en aanbevelingen van de delegatie vormden deze de basis voor het rapport '[De hoop levend houden](#)', dat ter bespreking voorlag in de raadsvergadering van 8 februari. De raad besloot om de aanbevelingen van de delegatie [over te nemen](#) met de toevoeging van een preambule.

Terwijl de reisimpressies zelf al vanaf november op de website van de raad te lezen waren geweest, ontstond er in de joodse gemeenschap eind februari commotie naar aanleiding van een van de blogs, waarop de Raad een gewraakte blog met terugwerkende kracht aanpaste. Deze ophef was de aanleiding voor een tweetal gesprekken tussen leden van het moderamen en het OJEC (Overlegorgaan Joden en Christenen) later in het jaar.

'Nieuwe Economie Nu'

Op 21 februari vond in het gebouw van de Tweede Kamer de aanbidding plaats van het manifest '[Nieuwe Economie Nu](#)' van het Platform Duurzame en Solidaire Economie. De Raad is een van de ruim 70 ondertekenaars.

Oorlog in Oekraïne

In een [nationale gebedsviering](#) op 24 februari stond de Raad stil bij de inval van Rusland in Oekraïne op deze datum in 2022. De gebedsviering vond plaats in de Utrechtse Domkerk, in samenwerking met de Protestantse Kerk in Nederland en de Oekraïense gemeenschap in Nederland. De NPO zond de viering uit om 9.00 uur. Aansluitend vond een Walk of Hope plaats naar de Jaarbeurs. Op vele plaatsen in het land organiseerden lokale kerken gebedsvieringen of stelden hun deuren open voor gebed.

Oecumenelezing

De [jaarlijkse oecumenelezing](#) vond dit jaar plaats op vrijdag 12 mei en had als thema 'Gods complot, méér dan polarisatie'. Mgr. dr. Dirk Schoon, bisschop van Haarlem van de Oud-Katholieke Kerk, verzorgde de lezing. Een panel met vertegenwoordigers uit verschillende kerkelijke tradities vertelden over hun ervaringen met het thema.

Heilzame verwerking slavernijverleden

In 2013 bracht de Raad een verklaring uit over de kerkelijke betrokkenheid bij het systeem van slavernij. Vervolgens duurde het tot 2021 alvorens het thema opnieuw aan de orde werd gesteld in de plenaire raad. Daarop besloot de Raad om een proces van reflectie en bezinning in te zetten in de aanloop naar het herdenkingsjaar 2023, onder leiding van de werkgroep Heilzame Verwerking Slavernijverleden. Dit resulteerde in een drietal activiteiten:

- Een [internationaal symposium](#) met als thema ‘Slavernij, doorwerking en bevrijding. Stemmen uit de Kerken, toen en nu’. Het symposium vond plaats op 1 juni in de Domkerk, in samenwerking met de Protestantse Theologische Universiteit, en werd afgesloten met een viering.
- Een uitgave van Oecumenische Bezinning, [‘Eindelijk vrij? Bijdrage aan bezinning op kerken en slavernij’](#)
- Een [herdenkingsdienst](#) op 30 juni, de vooravond van de viering van de afschaffing van de trans-Atlantische slavernij. Een breed samengestelde groep bereidde de viering voor en ging erin voor. De Evangelische Omroep zond de viering uit, in samenwerking met omroep Zwart. De dienst kreeg veel positieve respons.

Assemblee van de Conferentie van Europese Kerken (CEC)

Vertegenwoordigers van 114 Europese kerken kwamen van 14 tm 20 juni bijeen voor hun vijfjaarlijkse ontmoeting rond het thema ‘Under God’s blessing, shaping the future’. Ook vanuit Nederland reisde een delegatie af naar Tallinn (Estland). Hoofdonderwerp vormde de oorlog in Oekraïne en de vraag hoe kerken kunnen bijdrage aan vrede, veiligheid en verzoening in Europa.

Gedurende de assemblee schreven de Nederlandse deelnemers per toerbeurt [blogs met hun impressies](#), die op de website van de Raad werden gepubliceerd.

VNO-NCW

Op 22 juni vond de jaarlijkse ontmoeting plaats tussen het moderamen en de klankbordgroep levensbeschouwing van werkgeversorganisatie VNO-NCW. Hoofdonderwerp van gesprek was het door de Raad ondertekende [manifest Nieuwe Economie Nu](#) van het Platform Duurzame en Solidaire Economie.

Israël en Gaza

Op 7 oktober werd de wereld opgeschrikt door de brute aanval van Hamas op Israël en in de daaropvolgende weken en maanden door de tegenaanval van Israël. De Raad reageerde op meerdere manieren en niveaus.

- Op 9 oktober gaf de Raad een [verklaring](#) uit waarin de Raad zowel medeleven betuigde met de Israëlische slachtoffers, gegijzelden en hun familieleden als met de Palestijnse burgers en hun naasten die slachtoffer werden of dreigden te worden van tegengeweld. Ook riep de verklaring de kerken op om te blijven bidden voor vrede.
- In aansluiting op de oproep van kerken in Israël en de Palestijnse gebieden organiseerde de Raad op 17 oktober een [online-gebedsdienst](#). Honderd belangstellenden woonden de dienst bij, het maximale aantal dat om technische redenen kon deelnemen. Het feitelijke aantal aanmeldingen lag rond de 140. Ook op 27 oktober en op 24 november organiseerde de Raad een online gebedsmoment voor de slachtoffers van de oorlog tussen Israël en Hamas.
- Op 19 oktober nam algemeen secretaris Crouwel, op uitnodiging van premier Rutte, deel aan een rondetafelgesprek op het Catshuis met vertegenwoordigers uit synagogen, moskeeën en kerken. Doel van het gesprek was wegen te vinden om escalatie in Nederland te voorkomen n.a.v. de oorlog tussen Israël en Gaza. Zij vroeg daarbij tevens om een meerzijdig-partijdige houding van de regering m.b.t. de oorlog, om niet alleen de belangen van de bevolking van Israël maar ook die van Gaza in het oog te houden.
- Op 15 november deed de Raad een [oproep aan de Nederlandse samenleving](#) om antisemitisme en discriminatie geen ruimte te geven.
- In een [open brief](#) d.d. 30 november deed de Raad een appel op premier Rutte en de ministers Bruins Slot, Ollongren en Schreinemacher om zich in te zetten voor Palestijnse christenen en voor het behoud van humaniteit in Israël en de Palestijnse gebieden. Ook riep de Raad in deze brief op tot een staakt-het-vuren.

Inspiratiefestival Terschelling

Van 20 – 22 oktober was Terschelling weer het toneel voor het tweejaarlijks inspiratiefestival, dat mede door de Raad gedragen wordt. De Raad was zelf present met het interactieve programma [‘We shall overcome! – Samen zingen en bezinnen ‘na de komma’](#), in het kader van de kerkelijke verwerking van het slavernijverleden. Musicalzangeres Jeannine La Rose verzorgde daarbij een gospelworkshop.

Vluchtelingen

Ook dit jaar maakte de Raad zich weer hard voor vluchtelingen. Zo ondertekende de werkgroep Vluchtelingen, in de aanloop naar de Tweede Kamerverkiezingen, samen met

diverse andere organisaties [een brief](#) gericht aan de programmacommissies van alle politieke partijen m.b.t. de problematiek van ongedocumenteerden.

Daarnaast organiseerde de werkgroep op 4 november een landelijke [inspiratiedag](#) rond het thema 'Love the stranger'.

Cop 28 Dubai

Van 30 november tot en met 12 december kwam de wereld in Dubai bijeen voor de klimaatop COP28. Marijke van Duin – sinds 2000 lid van de klimaatwerkgroep van de Wereldraad van Kerken en voorzitter van de netwerkgroep Schepping en duurzaamheid volgde de top op de voet en schreef in een [reeks dagelijkse blogs](#) over haar bevindingen.

Interreligieuze bijeenkomsten

Naast de genoemde bijeenkomst van In Vrijheid Verbonden vonden in 2023 ook andere bijeenkomsten plaats in interreligieus verband. Zo nam In Vrijheid Verbonden deel aan de [interreligieuze klimaatviering](#) in de Westerkerk, voorafgaande aan de klimaatmars op 12 november. Daarnaast waren er de bijeenkomsten van de contactroep Hindoes-Christenen, de contactgroep Islam en het OJCM (Overleg Joden, Christenen en Moslims).

Ook stuurde de Raad, traditiegetrouw, voorafgaande aan de Ramadan een groet aan de moslimgemeenschap en met Divali aan de hindoe-gemeenschap.

Overig

Nederlands Christelijk Forum

Diverse leden van de Raad namen 14 en 15 juni deel aan het congres van het Nederlands Christelijk Forum, waar veertig leiders van een breed scala van kerkgenootschappen, geloofsgemeenschappen en interkerkelijke organisaties elkaar ontmoetten.

In memoriam

Op 17 juli stierf [prof. dr. Fred van Iersel](#), sinds 2016 voorzitter van de beraadgroep Samenlevingsvragen, duurzaamheid en vrede.

Een kleine maand later, op 16 augustus, overleed [drs. Dirk Gudde](#), voorzitter van de beraadgroep Samenlevingsvragen van 2011 tot 2015 en voorzitter van de Raad van 2015 tot 2019.

De Raad heeft aan beiden veel te danken gehad en koestert hun namen.

Bestuur en organisatie

Moderamen en plenaire raad

Het moderamen vergaderde in 2023 tien keer. De plenaire raad kwam in 2023 eveneens tien keer bijeen: vijf keer in een fysieke, inhoudelijke vergadering en vijf keer in een korte online, huishoudelijke vergadering.

Onderwerpen op de agenda bij de fysieke vergaderingen waren:

- bespreking verslag en aanbevelingen reis Palestina-Israël
- heilzame verwerking slavernijverleden door de kerken
- (nadere) kennismaking met de besturen van SKIN en MissieNederland
- Project 'Walk of Life' van het Amsterdamse drugspastoraat
- Situatie in Nagorno-Karabach, bijgewoond door een delegatie uit de Armeense Kerk
- Vooruitblik Nicea 2025 – 1700 jaar geloofsbelijdenis

Beraad- en werkgroepen

Een groot deel van het werk van de Raad vond plaats in de diverse [beraad- en werkgroepen](#). Daar bespraken circa 70 vrijwilligers - of voor dit werk door hun kerk vrijgestelden - met elkaar ontwikkelingen in kerk en samenleving, deden onderzoek, schreven nota's of artikelen, organiseerden bovengenoemde activiteiten of leverden daar een bijdrage aan.

Ook dit jaar vond op de ochtend van de oecumenelezing, in aansluiting op de voornemens uit het beleidsplan 2021-2025, een tussentijdse ontmoeting plaats. Na een korte pitch door elke groep over de eigen hoofdthema's, beleidsvoornemens en vragen gingen de deelnemers in twee rondes hierover met elkaar in gesprek. Zo kon elke groep input 'van buiten' ontvangen op het eigen werk.

Secretariaat

In de raadsvergadering van oktober gaf ds. Christien Crouwel aan haar werkzaamheden voor de Raad aan het begin van 2024 te willen beëindigen of tot het moment dat er een opvolger gevonden zou zijn. Hierop stelde de Raad een profiel vast en gaf een sollicitatiecommissie de opdracht een procedure te starten.

Op 31 december eindigde, op diens eigen verzoek, het dienstverband van de heer Roland Meeuwsen. Ook voor hem diende de Raad een opvolger te vinden.

Publicaties

Naast de hierboven genoemde publicatie van Oecumenische Bezinning ontvingen circa 5800 abonnees elke maand een digitale Nieuwsbrief. In april en november kwamen extra edities uit.

Webshop

Over de hele linie stegen de inkomsten vanuit de webshop licht ten opzichte van 2022. De verkoop van het materiaal voor de Week van gebed zorgt voor het grootste deel van de omzet.

Amersfoort, 7 april 2024
Christien Crowel, algemeen secretaris